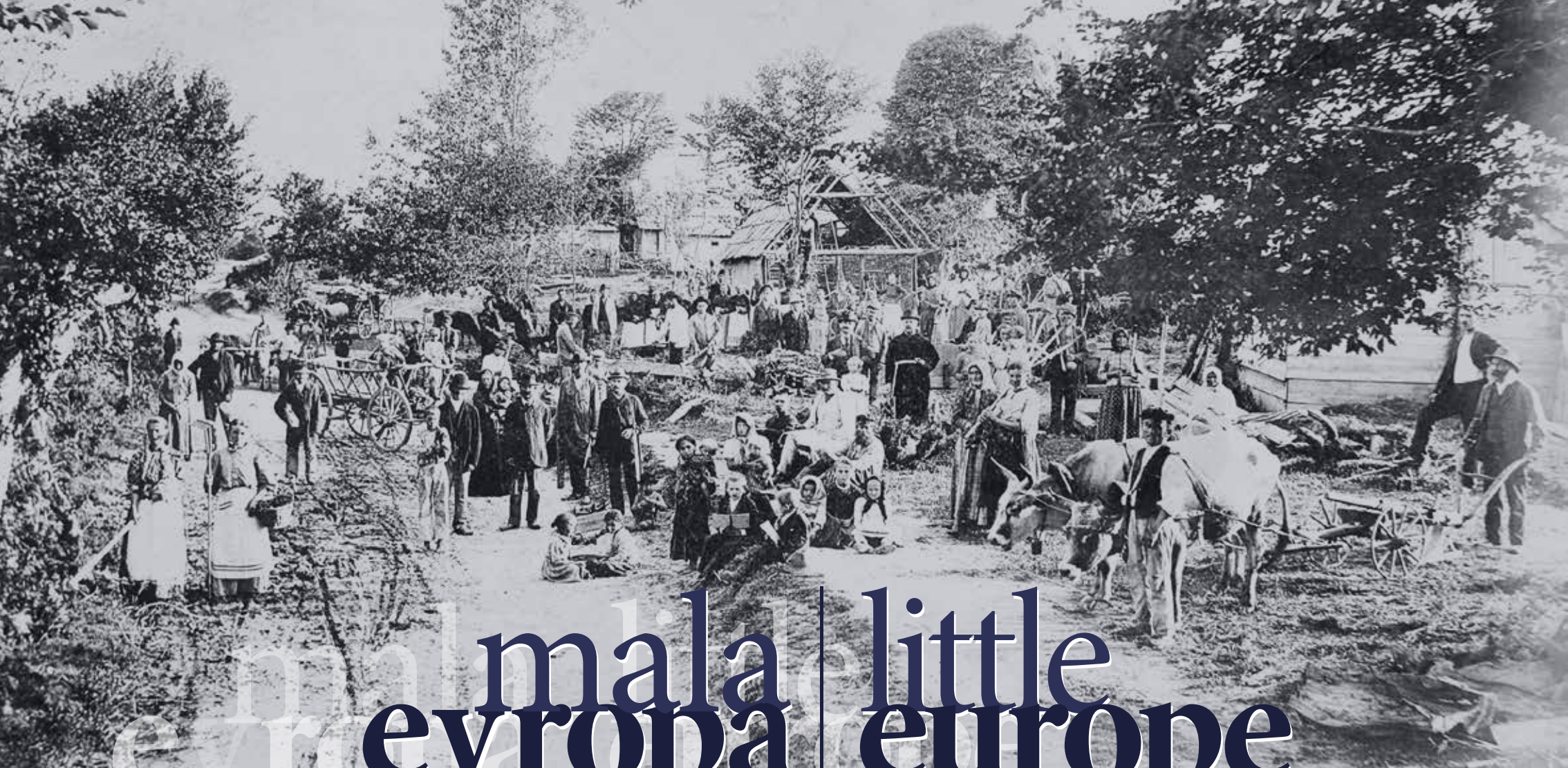

mala | little evropa | europe

www.prnjavor.ba

Bilten br.1, mart 2019. godine

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

OPŠTINA PRNJAVOR

PRNJAVOR

sve
naše
boje

Opština Prnjavor – Mala Evropa

Istorija nacionalnih manjina na području opštine Prnjavor

Krajem 19. vijeka, prostor opštine Prnjavor tada rijetko naseljen, nastanjuje stanovništvo iz Istočne i Centralne Evrope. Posredstvom masovnih migracija, a zahvaljujući politici Austrougarske, opština Prnjavor poprima fizionomiju multietničkog prostora. Prema nekim podacima, krajem 20. vijeka, na području opštine Prnjavor bilo je nastanjeno oko 20 različitih etničkih grupa, te je Prnjavor s pravom bio prozvan „Mala Evropa“ ili „Evropa u malome“. Prvi doseljavaju Italijani, 1881. godine i naseljavaju opštinsko selo Štivor. U jesen 1894. godine u Mačino Brdo stižu Česi i prema nekim svjedočenjima donose po prvi put krompir i pojedine sorte voća u Bosnu i Hercegovinu. Područje bivšeg prnjavorskog sreza 1892. godine nastanjuju Poljaci. Po završetku Drugog svjetskog rata Vlada Poljske je pozvala Poljake koji su migrirali iz zemlje da se vrate. Napuštajući Prnjavor, govorili su: „Mi smo ljudi sa dva srca, jedno nam je u Poljskoj, a drugo u raspjevanoj Bosni“. Prve njemačke porodice prostor opštine Prnjavor naselile su 1888. godine, a deset godina kasnije ove prostore počeli su naseljavati Ukrajinci. Naseljavanje Mađara trajalo je od 1900. do 1910. godine. Ne postoje tačni podaci o vremenu doseljavanja Roma, ali postoji podatak da su Romi na područje Balkana doselili prije više od 700 godina, o čemu svjedoče i stari nadgrobni spomenici. U manjem broju, područje opštine naseljeno je Slovacima, Slovencima, Rusima, Rusinima i pripadnicima drugih naroda. Narodi su dolazili u konjskim zapregama donoseći sa sobom različitu etnologiju i etnografiju i ostavljajući zauvijek utisnut pečat svojih običaja, jezika i kulture. Zajednički život na ovim prostorima, često obilježen i burnim događanjima, ipak je sačuvao ambijent uvažavanja i tolerancije, koji je već decenijama karakteristika Prnjavora. Zato s ponosom i danas nosimo nadimak „Mala Evropa“.

Nacionalne manjine danas

Po popisu koji je proveden 2003. godine, u Prnjavoru živi 1452 pripadnika nacionalnih manjina, što čini 10% od ukupnog broja nacionalnih manjina u Republici Srpskoj. Nacionalne manjine u Prnjavoru uživaju podršku opštine Prnjavor u vidu finansiranja manifestacija i projekata koje organizovano sprovode djelovanjem kroz svoja udruženja.

Ukrajinci

Krajem XIX i početkom XX vijeka zapadni dijelovi Ukrajine nalazili su se pod upravom Austrougarske monarhije. Isto tako je bilo i sa Bosnim i Hercegovinom, koja ostaje slabo naseljena poslije povlačenja Otomanske imperije sa ovih prostora. Austrougarska monarhija vrši preseljavanje stanovništva iz jednog dijela monarhije u drugi pod povoljnim uslovima za bezemljaše. Dodjeljuje im zemlju i šumu uz minimalne naknade, ali uz obavezu da se zemlja obrađuje, a šume krče. Ukrajinci se na područje Kotara Prnjavor doseljavaju u tri velika talasa poslije Berlinskog kongresa po završetku Prvog svjetskog rata i pred sam početak drugog svjetskog rata. Centri okupljanja Ukrajinaca na ovim prostorima bili su: Stara Dubrava, Prnjavor, Banja Luka, Gradiška i Derventa.

Naročito velika koncentracija je u Naseobini Lišnja gdje se već 1904. godine vrši organizovanje kulturnog života Ukrajinaca. U selima Lišnja, Štrpci, Babanovci, kao i samom gradu Prnjavoru organizuju se čitaonice i biblioteke, kulturno-prosvjetna društva i štedne zadruge i grade se crkve - u početku drvene, a zatim i od tvrdog materijala.

Broj Ukrajinaca na području Kotara Prnjavor (Kotar je veća teritorijalna jedinica od opštine i zahvatala je dijelove današnjih opština Čelinac, Srbac i Laktaši) stalno se smanjuje s obzirom da je Prnjavor služio i kao centar za dalje raseljavanje na područje današnje Republike Srbije, Hrvatske, u manjem broju Slovenije i Crne Gore, a u većem broju u prekookeanske zemlje kao što su Australija, Sjeverna i Južna Amerika i Kanada.

Ukrajinci na ova područja donose značajne novine u unapređenju obrade zemljišta, kroz tehnike do tada nepoznate domicilnom stanovništvu, đubrenjem zemljišta prirodnim i vještačkim đubrivom, te značajnijom upotrebom željeznih plugova i drugih oruđa za obradu zemljišta. Sa sobom donose i neka od sjemena do tada nepoznatih na ovom području, kao što je heljda. Kulturni život odvija se u mjesnim domovima kroz kulturno-prosvjetna društva koja čuvaju pjesme, igre i običaje Ukrajinaca. Veliku ulogu u očuvanju jezika i običaja imali su i vjerski službenici kao najpismeniji dio tadašnjeg stanovništva. Od 1975. godine pa do danas Ukrajinci mogu da izučavaju istoriju, jezik i kulturu u školama i to pravo se i dan danas koristi.

Ukrajinci

Kulturno - prosvjetno društvo „Taras Ševčenko“

Kulturno-prosvjetno društvo „TARAS ŠEVČENKO“ iz Prnjavora je najstarije kulturno-prosvjetno društvo Ukrajinaca na ovom prostoru. Ono je sa svojim radom započelo još davne 1903. godine kao ogranak „UKRAJINSKE PROSVETE“ iz Lavova (ukr. Львів). Najveći uspon doživljava u periodu između dva svjetska rata. Kulturno-prosvjetno društvo „TARAS ŠEVČENKO“ iz Prnjavora dobilo je ime po velikom ukrajinskom pjesniku i slikaru Tarasu Gregorijeviču Ševčenko (ukr. Тарас Григорович Шевченко). Iz ovog društva su se kasnije razvila i sva druga društva u gradovima i selima gdje su živjeli Ukrajinci (Banja Luka, Lišnja, Kozarac, Hrváčani, Devetina, itd.)

Nakon Drugog svjetskog rata ostala su samo dva samostalna kulturno-prosvjetna društva pod imenom Tarasa Ševčenko. Smanjenjem broja Ukrajinaca na ovim prostorima nakon zadnjeg rata društvo „TARAS ŠEVČENKO“ iz Banja Luke i naše istoimeno društvo iz Prnjavora, nastoje ojačati u svojim sredinama šireći članstvo i osnivajući nove sekcije (likovna sekcija), kako bi se proširilo i nastavilo njegovanje ukrajinskog jezika, pjesme, tradicije i kulture, po onim selima i gradovima gdje još žive Ukrajinci. Zajednički cilj i želja svih ukrajinskih udruženja je da se što više i bolje upozna i predstavi ljepota Ukrajine i kultura njenog naroda.

Ukrajinci

Udruženje Ukrajinaca „Zlatni Klas“

Kulturni život Ukrajinaca u “Maloj Evropi” počinje odmah po doseljenu i odvija se kroz kulturno-umjetnička i kulturno-prosvjetna ukrajinska udruženja. Već 1908. godine osniva se udruženje Ukrajinaca pod nazivom “Prosvita” (Prosvjeta) koja djeluje na cijelom području Kotara odnosno opštine Prnjavor. U svim selima i Prnjavoru gdje je bila veća koncentracija Ukrajinaca osnivaju se čitaonice i biblioteke. “Prosvita” djeluje cijelo vrijeme Austrougarske monarhije, Vrbaske banovine, Kraljevine Jugoslavije i SFRJ sve do 1956. godine. Tada mijenja naziv u ime velikog Ukrajinskog pjesnika, slikara, velikog revolucionara i izdavača “Tarasa Gregorijeviča Ševčenka”. Osim ovog društva djelovali su još udruženje Ukrajinske omladine, Svijet kulture, a u zadnje vrijeme jedno od najaktivnijih je udruženje Ukrajinaca “Zolotni kolos” (“Zlatni klas”).

Udruženje je osnovano krajem 2016. godine sa prvobitnom namjerom da se pretežno bavi humanitarnim radim, međutim ubrzo se pokazala potreba za osnivanje folklorne, pjevačke i izdavačke sekcije. Društvo prosječno godišnje nastupa 15-20 puta na lokalnim, regionalnim, republičkim i inostranim manifestacijama.

Jedan od najznačajnijih uspjeha u dosadašnjem radu udruženja jeste izdavanje knjige pod nazivom “Pjesmom sačuvati od zaborava”, koja je izdata na ukrajinskoj cirilici i prevedena na latinicu na naš jezik. Svrha ovog izdanja jeste da služi starijim i mlađim generacijama da ne zaborave pjesme koje su donijeli pradjedovi na ove prostore, a iz prevoda da mogu ako ne znaju neku riječ, da je i nauče. Takođe veliki uspjeh je i organizovanje 110 godina kulturnog života Ukrajinaca na području opštine Prnjavor, u kojoj su učešća uzeli i sva društva sa područja bivše Jugoslavije koja imaju korijen sa područja opštine Prnjavor.

Udruženje Čeha „Češka Beseda“ Mačino Brdo

Česi koji su doselili na ovo područje osnivaju svoju prvu koloniju 1894. godine. Na području oko Srbca koje nazivaju Nova Ves (Novo mjesto – prev.), doselilo je 25 čeških porodica uglavnom porijekla iz Moravske. Stigli su karavanima, zaprežnim kolima, preko Ukrajine koja im je bila privremeno prebivalište. Tadašnja vlast u Bosni dodjeljuje im parcele pored šumskog puta. Brojevi parcela bili su obilježeni zasijecanjem na viševijekovnim bukvama. Iduće godine 1895. kolonija u Novoj Vesi se dijeli na dva dijela zbog velikog broja članova. Jedan dio porodica odlučuje da krenu i osnivaju novu koloniju. Dolaze na područje 2 km sjeveroistočno od Prnjavora, osnivaju koloniju pod nazivom Mačino Brdo. Neke od porodica koje su doselile bile su: Hajek, Struček, Konečni, Kurtijak, Bednaš, Janota, Horina, Pruha, Ajhler, Tihi, Kulhaj, Moravec, Mihalic, Matejček, Oberajter, Maj, Sedlaček,... Dobar dio prezimena, odnosno porodica sa tim prezimenima žive i dan danas na području Mačinog Brda i Prnjavora. Prema arhivima Katoličke crkve prvi dokazi o postojanju naselja Mačino brdo datira od 7. aprila 1896. godine pod imenom koje nosi i danas.

Doseljenici, uglavnom zanatlije i poljoprivrednici, počinju krčiti šumu, oslobađajući prostor za gradnju. U početku grade zemunice i kolibe od drveta. Kako su oslobađali više prostora počinju da grade i prve kuće, a oslobođen prostor koriste za bašte i voćnjake. Jedna zanimljivost je da su sadnice i kaleme voćaka donijeli sa sobom, tako što su kaleme zabadali u krompir, te su na taj način u Bosnu donijeli mnoge nove sorte, a i prvi krompir. Sa sobom su još donijeli pšenicu, raž, ječam. Sa sobom su donijeli i prve željezne plugove, što je za ovo područje tada bilo novina. U koloniji je bilo mnogo zanatlija, kovača. Sami grade krušne peći, sušare za sušenje voća, mlinove za žito, čak i prvu vjetrenjaču i druge gospodarske objekte. Počeli su da kuju prve željezne plugove i motike, a zauzvrat od domaćeg stanovništva su uzimali kukuruz jer to nisu imali. Počinju da uče domaće stanovništvo da kuju, tesarskim i raznim drugim zanatima. Domaće stanovništvo ih je učilo tada srpski jezik, a oni njih češki. Tako da su svi znali da pričaju oba jezika. Interesantan podatak da je 1909. god. izgrađena i prva kuglana, atraktivna građevina napravljena od drveta, a godinu dana kasnije - 1910. godine i prva vjetrenjača. Kasnije su izgrađene još dvije, od kojih je karakteristična ona od Tomasa Ziha, jer su u njoj čak i zupčanici bili od drveta. U starim zapisima ostalo je da 1920. godine Mačino Brdo imalo i prvu ciglanu. Uporedo s formiranjem naselja i svakodnevnim aktivnostima, Česi u Mačinom Brdu veliku pažnju posvećuju očuvanju tradicije, što se zadržalo sve do danas. U posljednjih 120 godina djelovale su folklorna sekcija, dramska sekcija, duvački i tamburaški orkestar, a sve sa ciljem da se sačuvaju stari običaji, pjesma, igra i maternji jezik. Nakon prvih sedam godina osnivaju prvi duvački orkestar, poslije toga osnivaju i tamburaški orkestar koji se obnavljao generacijama, dječije pozorište i pozorište za odrasle. Tridesetih godina prošlog vijeka osnivaju udruženje Čeha „Češko-slovenska beseda“ koja sve do danas djeluje s kraćim prekidima, te nakon posljednjeg rata mjenja naziv u „Češka Beseda“. Stanovnici Mačinog Brda su dva puta sami izgrađivali svoje osnovne škole, četverogodišnju školu (1943. godine i 1965. godine), te prvi češki dom gdje su se nedjeljom svi okupljali na igranke. U kući Franca Matejčeka bila je i prva biblioteka, odnosno čitaonica.

Početkom sedamdesetih i osamdesetih godina u BiH je bila jedina koja je imala nastavničke aktivnosti učenja češkog jezika. Izgrađuju infrastrukturu (elektrifikacija, vodovod, asfaltacija puta, telefonska linija) i to su većim dijelom financirali mještani. „Češka Beseda“ Mačino Brdo i Italijanska sekcija iz Štivora snimaju zajedno prvu radio emisiju „Selo veselo“ 1971. godine u Potočanima, te takođe nastupaju u emisiji „Znanje Imanje“ 1982. godine. Nastupili su sa horskom sekcijom koju je vodio Boček, Karlo i sa pratećim orkestrom u sastavu Zih, Tomo, Hajek, Bedžih, Boček, Vlado, Boček, Miroslav, Minarski, Tomica, Matejček i Mišo. Veliku zahvalnost za vođenje duvačkog orkestra udruženje duguje Alojzu Hajeku koji je ponovo uspio da osnuje sastav 1984. godine. Gospodin Jozef Boček je bio dugogodišnji dopisnik „Jednote“ iz Daruvara gdje je pisao o događajima iz života u Mačinom Brdu. Početkom 80-tih godina „Češka Beseda“ je imala u svojoj biblioteci fond knjiga od ukupno 1.000 primjeraka. Jedan dio je stigao kao poklon, nakon gašenja Češke Besede Sarajevo, uz veliku pomoć Amošta Lande iz Tuzle. Danas u Mačinom Brdum osim Čeha, žive i Srbi, Hrvati, Bošnjaci, Poljaci, Ukrajinci i Italijani. Rad udruženja obnovljen je 1998. godine.

Danas na Mačinom Brdu djeluje sekcija koja ima oko 60 aktivnih članova. U sklopu „Češke Besede“ Maćino Brdo djeluje folklorna grupa i hor. To je jedina češka beseda u BiH koja ima aktivnu folklornu grupu. Česi danas uspješno čuvaju svoju tradiciju organizirajući razne manifestacije tokom godine: „Maškare“, „Posviceni“, „Prvomajsko drvo“, „...

Svake godine Česi u Mačinom Brdu organiziraju tradicionalne Maškare prije Uskrsnjeg posta. U narodnom vjerovanju Maškare su imale za cilj da odagnaju lošu silu i prizovu ljepo vrijeme i proljeće. Maskirajući se u razne izmišljene likove, pjevajući i igrajući maškare idu kroz čitavo selo od kuće do kuće. Domaćini željno dočekuju maškare i daruju ih raznim slasticama, krofnama, štrudlama, suhim mesom, domaći kobasicama, kuhanim jajima kao i sa domaćom rakijom i vinom. Maškare prikupljene darove zatim nose u zajednički dom, gdje se naveče održava Maskembal i gdje se poslužuju sa darovima koje su prikupili. Biraju najljepše maske, održavaju rulet ples i sa pjesmom i igrom tako se zabavljaju do kasno u noć. Danas na Maškare rado dolaze svi mještani Maćinog Brda, stanovnici Prnjavora, kao i udruženja Čeha iz Nove Vesi, Prijedora, Banja Luke, kao i iz susjedne Hrvatske „Češka Beseda“ iz Slavonskog Broda i Osijeka. Može se slobodno reći da Maškare u Maćinom Brdu imaju međunarodni karakter.

Medju ostalim aktivnostima tokom godine imamo podizanje Prvomajskog drveta. Taj običaj je ostao od davnina i sačuvan do danas sa kraćim prekidima. Prvomajsko drvo se podiže uoči Prvog maja naveče. Drvo mora da bude Bor i sto je moguće više. Krošnja drveta se okiti sa raznim suhomesnatim proizvodima kao što je šunka, domaće kobasice, razne suhe pečenice. Tu noć kada se drvo podiglo ono se čuvalo cjelu noć. Na sam Prvi maj najhrabriji momci su se takmičili koj se može popeti na sam vrh drveta i tako da dohvate što je moguće više proizvoda. Što su dohvatili to je njima ostajalo za nagradu. Ali stariji muškarci su u toku noć dok su čuvali drvo znali da ga namažu sa mašću tako da im otežaju samo penjanje a i da samu manifestaciju učine zanimljivom i punom snjeha. Nakon takmičenja svi su se družili kroz igru i tradicionalne pjesme.

„Posviceni“ je stari narodni običaj koji se održava u jesen. Sama riječ - Posviceni ima značenje u slobodnom prijevodu: zahvalnost ili posvetu nekome ili nečemu. Ceremonija se odvija u kasnu jesen kada se završe svi radovi u poljima i njivama i na taj način se održava zahvala za sve što je bilo dobro te godine: ubranu ljetinu, te za obilje hrane i pića koje su vrijedni domaćini sakupili da im bude lakša zima. Ali ne bude uvijek sve dobro i puno obilja, pa se za to što nije bilo dobro morao se pronaći krivac. U ljudskoj prirodi je tako da uvijek tražimo krivce za neuspjeh, mada teško možemo da priznamo da smo i sami ponekad krivi što nije sve dobro. Tako svoju krivicu prebacujemo i tražimo u drugima. Tako da su naši preci nalazili krivca u Pijetlu. Sama ceremonija ima za cilj da bude šaljivog karaktera i bez uvreda. Napominju za sve ljubitelje životinja i borce za njihova prava da nijedan pijetao ne bude pogubljen, nego samo u cilju same manifestacije bude osuđen i kriv za sve što nije bilo dobro te godine. Poslije suđenja pijetao biva pušten i vraćen vlasniku koji je dao svoga pijetla specijalno za ovu manifestaciju. Glavni akter je bio pijetao i morao je da bude bijele boje. Pijetao bude stavljen na ukrašene drvene grablje i tako sa pijetlom na grabljama išlo se kroz selo do mjesta gdje će se održati suđenje. Tokom puta su se pjevale prikladne češke pjesme. Na mjestu gdje se održavalo suđenje bio je sudija, porota i mještani kao tužitelji koji su optuživali pijetla za sve što im nije valjalo te godine. Tako da je pijetao bio kriv za sve: što je slabo rodilo žito, zbog slabe rakije, što kokoške slabo nose jaja, što nema malih pilića, jer se te godine rodilo manje djece u selu, kao i za mnoge druge šaljive zgode i nezgode. Nakon suđenja pijetla gadjaju sa drvenim čepom tako što onome što ga gađa budu zavezane oči. Jedan stavi pijetla na zemlju da ga onaj što gađa vidi, onda mu zavežu oči, a dok mu vežu oči - pijetla sklone, a stave vreću sa slamom, pa kada pogode misle da su pogodili pijetla, a ostali se smiju i tako se smjenjuju učesnici radi zabave i smijeha.

Rad udruženja Češke Besede svih ovih godina ne bi izgledao ovako da nije bilo ovih ključnih ljudi koji su zaslužni za to: Vlado F. Hajek, Ludmila Boček, Blaž Hajek, Anton Struček, Karlo Boček i Alojz Hajek. Nakon obnovljenog rada „Češke Besede“ Maćino Brdo, od 1998. godine do danas, predsjednici su bili: Margareta Cipar, Blaženka Boček, Vlado A. Hajek, Emil Boček i Zdenka Hajek.

Udruženje Poljaka i prijatelja „Bolesławiec” Prnjavor

Udruženje Poljaka i prijatelja „BOLESŁAWIEC” Prnjavor najmnogobrojnije je udruženje Poljaka u Bosni i Hercegovini. Udruženje aktivno djeluje od 2009. godine. Od svog početka zajedno sa Ambasadom Republike Poljske u Sarajevu, predstavnicima katoličke crkve u Prnjavoru, Gradišci i biskupije u Banjoj Luci, ali naravno u saradnji i sa drugim udruženjima Poljaka u Bosni i Hercegovini, te udruženjima reemigranata u Poljskoj (grad Bolesławiec sa svojim selima, te drugih gradova i sela regiona Donje Šlezije koje su naselili reemigranti u periodu nakon Drugog svjetskog rata) aktivno radi na ostvarenju zacrtanih ciljeva. Ciljevi koje je Udruženje svojim nastankom postavilo jeste reanimacija i očuvanje poljskog jezika, tradicije i kulture na području opštine Prnjavor, prostoru na kojem je do momenta reemigracije koja je sprovedena 1946. godine brojila preko 18.000 Poljaka. Moglo bi se zaključiti da su u tadašnjem Srezu Prnjavor Poljaci bili većinski narod.

Jedan od najvažnijih elemenata očuvanja poljske istorije na ovom prostoru su upravo Poljska groblja. U toku svoga postojanja Udruženje je učestvovalo u čišćenju i uređenju velikog dijela poljskih grobalja na kojima je pokopano više od 6.000 Poljaka koji su nekada živjeli na ovim prostorima. Poljsko groblje u Devetini je groblje koje je najbolje očuvano, te je naporima članova Udruženja i uz pomoć Ambasade Republike Poljske u Sarajevu uspjelo da postane mjesto posjete mnogobrojnih posjetilaca iz Poljske. Poljsko groblje u Devetini kompletno je restaurirano i na njemu se nalazi najveći broj sačuvanih spomenika. Očekuje se da će zbog svoje kulturne vrijednosti u 2019. godini dobiti Status od značaja za državu Bosnu i Hercegovinu i time proglašenje nacionalnim spomenikom. Već treću godinu zaredom udruženje organizuje „Školu poljskog jezika” za najmlađe u Prnjavoru. Nakon više od 70 godina pauze, ovo je prva škola ovoga tipa u Bosni i Hercegovini. U sklopu udruženja, a zahvaljujući donacijama iz Poljske, formirana je i najveća biblioteka knjiga i školskih udžbenika na poljskom jeziku u BiH. Festival nacionalnih manjina opštine Prnjavor „Mala Evropa” je tradicionalni Festival koji se održava već desetu godinu za redom organizovan od strane Opštine Prnjavor i velikog broja udruženja nacionalnih manjina koje su registrovane i djeluju sa sjedištem u Prnjavoru. Udruženje Poljaka i prijatelja „Bolesławiec” iz Prnjavora na ovom Festivalu učestvuje od njegovog pokretanja 2010. godine, te je samim time jedan od osnivača. U organizaciji Udruženja Poljaka „Bolesławiec” gostuju i druga partnerska poljska udruženja: „Udruženje Reemigranata iz Bosne i prijatelja” iz Bolesławiec, Gradski orkestar „Dęta” – Bolesławiec, Udruženje Poljaka Banja Luka, te redovno i Udruženje Poljaka i prijatelja „MAK” – Gradiška. Festival je mjesto gdje se naše Udruženje predstavlja kroz tradicionalne plesove i pjesme na jeziku poljske nacionalne manjine, te sprema jela karakteristična za poljsku nacionalnu manjinu. Svake godine od osnivanja udruženje organizuje obilježavanje tradicionalnog poljskog praznika - WIGILIA, gdje se okupe zajedno sa svim prijateljima i članovima Udruženja.

Udruženje Italijana „Štivor“ – Klub Trentini

Doseljavanje Italijana počelo je 1881. godine u selima Palačkovci, Ilova, Babanovci i Štrpci, da bi se kasnije u većoj mjeri koncentrisali u Štivoru (ita. Stivor). Osnovno zanimanje im je bila poljoprivreda, prvenstveno ratarstvo i voćarstvo, odnosno gajenje vinove loze, proizvodnja grožđa i vina.

Danas pripadnici ove nacionalne manjine svoj identitet ispoljavaju kroz djelovanje „Udruženja Italijana Štivor – Klub Trentini“, nastalo 2002. godine spajanjem Udruženja građana „Udružene porodice Štivor“ i Kluba „Trentini“. Udruženje je primarno osnovano 1997. godine, a danas broji oko 300 članova. Organizator je velike manifestacije „Međunarodna smotra folklor“, kao i suorganizator Festivala nacionalnih manjina opštine Prnjavor „Mala Evropa“ koji se održava već 10 godina u kontinuitetu. Udruženje takođe svake godine organizuje Karneval – „Maškare“ najmasovniju manifestaciju tog tipa u Republici Srpskoj i BiH.

„Udruženje Roma opštine Prnjavor“

„Udruženje Roma opštine Prnjavor“ registrovano je 24.2.2004. godine. Trenutno broji 32 porodice ili 139 članova.

Uz podršku Opštine Prnjavor i drugih donatora do sada su učini mnogo na unapređenju rada udruženja, od kojih izdvajaju: osiguranje finansijske pomoći od strane opštine Prnjavor, te kancelarijskog prostora za rad udruženja. Obilježavaju sve važne datume i manifestacije poput: Svjetskog dana Roma, Đurđevdan, Festival „Mala Evropa“, te organizuju Turnir u malom fudbalu. Organizuju prikupljanja sredstava za kupovinu užine za učenike, kao i finansijskih sredstava za kupovinu knjiga i školskog pribora, podjela novogodišnjih paketića, a ističu ponajviše svoj rad na stambenom zbrinjavanju svojih članova uz pomoć sljedećih organizacija: Švedska međunarodna razvojna agencija SIDA, Svjetski Luteranski savez, Švajcarski CARITAS i naravno – opština Prnjavor. Naglašavaju da je Prnjavor prva opština u regionu gdje svi Romi imaju obezbjeđen krov nad glavom.

Na polju obrazovanja rade projekte uz pomoć opštine Prnjavor, ali i uz veliku pomoć organizacije World Vision i Fondacije Soros organizuju edukacije i kurseve iz engleskog jezika, informatike i modernih plesova. Omladinci koji su završili kurs za novinare radili su za novine Amaro Drom, Glas Roma i Crno Bijeli Svijet.

Uz pomoć Instituta za javno zdravstvo Republike Srpske organizovali su besplatne preglede raka dojke, papa test i pregled grlića materice, te pružali razne edukacije o tuberkulozi, HIV-u i hepatitisu.

Partneri su sa organizacijom „Vaša Prava BiH“ za pružanje besplatne pravne pomoći što se manifestuje kroz sastanke dva puta mjesečno u prostorijama udruženja, a po potrebi i više puta u mjesecu. Sa UNHCR-om udruženje sudjeluje u programu prevencije nasilja u porodici.

Udruženje „Romska djevojka – Romani ćej“

Udruženje „Romska djevojka-Romani ćej“ osnovano je 06.10.2010. godine, a registrovano je u Osnovnom sudu u Banja Luci. Udruženje postoji da bi obezbjedilo kvalitetno življenje građana romske populacije kako u lokalnoj zajednici tako i šire. Udruženje djeluje na području Republike Srpske sa sjedištem u Prnjavoru. Kroz pružanje informacija i savjeta Romima/Romkinjama u romskim zajednicama, a i građanima/građankama opštine Prnjavor pomaže u sljedećim segmentima: ostvarivanju ljudskih prava koje im zakonom pripada, borbi protiv diskriminacije i predrasuda, borbi za život bez nasilja, očuvanje reproduktivnog zdravlja i prevencija raznih mlighnih oboljenja, očuvanju romske kulture i istorijske baštine, obrazovanje romske djece i ostvarivanje stipendija. Udruženje također nastoji da se romske žene i djevojke emancipuje i afirmišu, te da uzmu aktivnu ulogu u društvu i porodici kroz razne vidove informisanja, samoodrživih projekata, samozapošljavanja i ekonomskog osnaživanja Romkinja kako bi bile ravnopravne članice društva, a i zajednicama u kojima žive. Takođe se zalažu da Romkinje budu ravnopravne u svim društvenim sferama i na svim nivoima, kao i da daju svoj puni kapacitet u unapređenju životnog standarda svojih porodica, kao i cjelokupne romske populacije.

Udruženje Romska djevojka kroz svoj aktivan rad i angažovanje u romskim zajednicama na opštinama gdje djeluje, prepoznata je od strane predstavnika/ica institucija i zajednice. Sudjeluje u zajedničkim aktivnostima koje se tiču romske populacije i žena sa posebnim fokusom na Romkinje. Uspostavljena je radna grupa od predstavnika/ica institucija i aktivista/kinja udruženja u opštini Prnjavor. Cilj radne grupe je umrežavanje romske organizacije sa relevantnim institucijama sve u svrhu da bi Romi/kinje i građani/ke ovih opština lakše dolazili do ostvarivanja svojih prava u slučaju nasilja.

Udruženje je do sada implementiralo preko pedeset projekata u periodu od osnivanja do danas, sa različitim temama kao što su : prevencija nasilja u porodici, prevencija trgovine ljudima, ekonomsko osnaživanje Romkinja, prevencija preventivnih pregleda za žene i muškarce, očuvanje reproduktivnog zdravlja, poboljšanje infrastrukture u romskim zajednicama, očuvanje romske kulturne baštine kroz obilježavanje važnih datuma za romsku populaciju kao i očuvanje spomenika i romskih grobalja, radionice izrade dekupažnih predmeta i rada na staklu i sl. Osim toga udruženje je učestvovalo u velikom broju regionalnih i lokalnih istraživanja, kampanja, seminara i edukacija. Udruženje je članica Ženske romske mreže u BiH „Uspjeh“, članica mreže „RING“, članica Ženske mreže BiH, te „Saveza nacionalnih manjina opštine Prnjavor“. Udruženje Romska djevojka ima romskog medijatora koji radi na području opština Prnjavor i Vukosavlje. Predstavica Udruženja je Članica Odbora za Rome pri Vijeću Ministara.

Takođe, udruženje svake godine učestvuje na Festivalu nacionalnih manjina opštine Prnjavor „MALA EVROPA“, gdje informiše kako građane/ke tako i širu zajednicu o romskoj kulturi, istoriji i tradiciji kroz izložbu fotografija, romske igre, nacionalna jela, prikazivanje tradicionalnih romskih zanata i drugog.

Udruženje Crnogoraca „Lovćen“ – Klub Prnjavor

Udruženje Crnogoraca „Lovćen“ Prnjavor počinje sa radom aprila 2015. godine i od tada djeluje na svim manifestacijama koji se vezuju za nacionalne manjine na prostoru opštine Prnjavor. Udruženje svoj rad ostvaruje kroz razne vidove saradnje sa drugim udruženjima Crnogoraca u okruženju, ali i udruženjima drugih nacionalnih manjina. Iako najmlađe osnovano udruženje nacionalnih manjina na području opštine Prnjavor, udruženje uspješno realizuje projekte i predstavlja kulturu i tradiciju Crnogoraca na mnogim manifestacijama, a od svog nastanka redovno učestvuje i na tradicionalnoj prnjavorskoj manifestaciji - Festival nacionalnih manjina opštine Prnjavor „Mala Evropa“.

Osnovni cilj udruženja je čuvanje svog identiteta, porijekla, jezika, vjere i kulture svog naroda, kao i promocija svih posebnosti koje se vezuju za Crnogorce i Crnu Goru.

Festival nacionalnih manjina opštine Prnjavor „Mala evropa“

Festival nacionalnih manjina opštine Prnjavor „Mala Evropa“ je manifestacija međunarodnog karaktera na kojoj učestvuju kulturno-umjetnička društva iz cijele Republike Srpske i Bosne i Hercegovine, zemalja regiona, matičnih zemalja pripadnika nacionalnih manjina (Češka, Poljska, Italija, Ukrajina), te zemalja članica Evropske Unije. Festival posjeti najmanje 2000 posjetilaca iz zemlje i inostranstva, a gosti festivala su i visoki funkcioneri (predstavnici izvršne vlasti) iz Republike Srpske i Bosne i Hercegovine i zemalja regiona, ambasadori matičnih zemalja pripadnika nacionalnih manjina koje žive na području opštine Prnjavor, te predstavnici i članovi udruženja nacionalnih manjina iz zemlje i inostranstva, kao i predstavnici Savjeta Evrope i Evropske Unije.

Osnovni cilj Festivala nacionalnih manjina opštine Prnjavor „Mala Evropa“ jeste promocija i očuvanje tradicije, kulture, jezika i običaja nacionalnih manjina sa područja opštine Prnjavor, te promocija ljepote zajedništva i različitosti karakterističnih za opštinu Prnjavor, kao i uspostavljanje novih i jačanje već postojećih veza sa matičnim zemljama pripadnika nacionalnih manjina sa područja opštine. Svake godine jedna nacionalna manjina ima centralnu ulogu predstavljanja na festivalu, pozivajući tada specijalne goste s kojima tom prilikom sade „Drvo prijateljstva“ u gradskom parku u Prnjavoru. Važan aspekt festivala je promocija opštine Prnjavor, ali i regiona, posebno opština banjalučke regije, u turističkom, kulturnom i poslovnom smislu, s obzirom na činjenicu da su gosti festivala organizovane grupe turista iz Češke, Poljske, Ukrajine i Italije, te zemalja regiona. Na festivalu se, pored plesova i igara karakterističnih za pripadnike nacionalnih manjina i njihovih matičnih zemalja predstavljaju stari zanati i gastronomski specijaliteti tradicionalnih kuhinja navedenih zemalja. U sklopu festivala organizuju se i posjete poznatim turističkim destinacijama na području opštine Prnjavor i susjednih opština, zbog čega ova manifestacija ima pozitivan uticaj na promociju i razvoj turizma cijele regije.

Opština Prnjavor navedenu manifestaciju organizuje u saradnji sa Savezom nacionalnih manjina opštine Prnjavor i pojedinačnim udruženjima nacionalnih manjina sa područja opštine (Poljaka, Čeha, Ukrajinaca, Italijana, Roma i Crnogoraca).

Festival se održava u ljetnjem periodu, zadnje subote mjeseca jula.

Festival nacionalnih manjina opštine Prnjavor „Mala evropa“

Festival nacionalnih manjina opštine Dmijavor „Mala evropa“

Festival nacionalnih manjina občine Drnjava „Mala evropa“

Gradovi pobratimi

Židačev (Ukrajina)

Grad Židačev nalazi se u istočnom djelu Ukrajine 63 km od regionalnog centra Lavova. Od Prnjavora Židačev je udaljen 995 km.

Ime grada se prvi put spominje u XII vijeku, dok već u XIV postaje jedan od centara tadašnje Galicije.

Sporazum o saradnji je potpisan 15. septembra 2011. godine.

Broj stanovnika: 11.683

Web stranica grada: www.zhydachiv-meriya.lviv.ua

Boskovice (Češka Republika)

Grad Boskovice se nalazi u sjevernom djelu Južne Moravske oblasti. Udaljen je 42 km od regionalnog centra Brno, a od Prnjavora 752 km. Nastao je sredinom XIII vijeka, o čemu danas svjedoče mnoga arheološka nalazišta, tvrđave i dvorci.

Sporazum o saradnji potpisan je 23. marta 2013. godine u Prnjavoru.

Broj stanovnika: 11.504

Web stranica grada: www.boskovice.cz

Gradovi pobratimi

Boleslaviec (Republika Poljska)

Grad Boleslaviec se nalazi na jugozapadu Poljske u regionu Donji Šlonsk. Udaljen je 123 km od Vroclava koji je administrativni centar Vojvodstva Donji Šlonsk. Od Prnjavora grad Boleslaviec je udaljen 1094 km. Zbog svoje duge tradicije u izradi vrhunskog posuđa od keramike, Boleslaviec je svjetski poznat pod imenom „Grad keramike“.

Sporazum o saradnji potpisan je 1974. godine, a zatim obnovljen 1988.godine, te ponovo 2006. godine. Broj stanovnika: 40.837

Web stranica grada: www.um.boleslawiec.pl

Srez Boleslaviec (Powiat Boleslawiec)

Srez Boleslaviec sa administrativnim centrom u Boleslavcu u ovoj formi organizovanja postoji od administrativne reforme 1999. godine. Sačinjen je od 6 mjesnih zajednica (gmina – pl.): Osiječnica, Gromadka, Boleslaviec, Novogrodec, grad Boleslaviec i Varta Boleslavička.

Godine 1946. sporazumom između tadašnje FNR Jugoslavije i Republike Poljske omogućen je povratak poljske reemigracije koja je do tada naseljavala sjever naše zemlje, a najmnogobrojnija je bila na području sreza Prnjavor. Preko 18.000 Poljaka iselilo je sa ovih prostora i tada naselilo područje sreza Boleslaviec.

Sporazum o saradnji potpisan je još davne 1974. godine, a obnovljen 16.04.2015. godine.

Broj stanovnika: 88.343

Web stranica sreza: www.powiatboleslawiecki.pl

„Prvo takmičenje osnovnih škola opštine Prnjavor o poznavanju nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini“

Pripreme za takmičenje su opština Prnjavor je realizovala u periodu septembar 2018.– februar 2019. godine u saradnji sa Aktivom direktora osnovnih škola sa područja opštine Prnjavor i Muzičke škole, 9 udruženja nacionalnih manjina i Savezom nacionalnih manjina Republike Srpske koji su zajedno po prvi put u Prnjavoru organizovali pomenuto takmičenje. Učestvovali su predstavnici osmih razreda sljedećih škola u timovima po 5: OŠ „Branko Ćopić“ Prnjavor – Italijani, OŠ „Vuk Karadžić“ Donji Vijačani, OŠ „Ivo Andrić“ Kulaši, OŠ „Meša Selimović“ Naseobina Lišnja, OŠ „Miloš Crnjanski“ Potočani, OŠ „Nikola Tesla“ Prnjavor, OŠ „Petar Kočić“ Šibovska, OŠ „Sveti Sava“ Gornji Smrtići, te MŠ „Konstantin Babić“ Prnjavor. Na dan održavanja samog takmičenja, predstavnici škola izložili su ranije izrađene panoe i uredili tematski pripremljen štand na kojem su se nalazili rekviziti, te nacionalni specijaliteti koji predstavljaju jednu nacionalnu manjinu.

U drugom dijelu takmičenja takmičarski timovi, predstavnici 8. razreda na sceni Centra za kulturu dramski su predstavili po jednu nacionalnu manjinu Bosne i Hercegovine, dok je u isto vrijeme prikazivana projekcija koju su takmičari ranije pripremili.

Nakon završetka drugog dijela predstavljanja, odabrani školski timovi pristupili su Kvizu znanja, prilikom kojeg su izvlačili pitanja prema kojima su se pripremali, oslanjajući se na knjigu „Upoznajmo se! – Priručnik za učenike o kulturi, baštini i tradiciji nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini“ u izdanju misije OSCE za BiH.

Najbolje znanje o nacionalnim manjinama i prikaz njihove kulture, tradicije i običaja na „Prvom takmičenju osnovnih škola opštine Prnjavor o poznavanju nacionalnih manjina u BiH“, pokazali su učenici Osnovnih škola „Branko Ćopić“ i „Nikola Tesla“ iz Prnjavora i „Ivo Andrić“ iz Kulaša, koji su predstavili nacionalni identitet Italijana, Ukrajinaca i Mađara. Prvo mjesto sa 160,5 bodova osvojili su učenici Osnovne škole „Branko Ćopić“ prikazom italijanskih tradicije i običaja, drugo mjesto sa 144,5 bodova osvojio je tim Osnovne škole „Nikola Tesla“ koji je predstavio Ukrajince, a treće mjesto sa samo dva boda manje pripalo je školi „Ivo Andrić“ iz Kulaša koji su predstavili Mađare.

Učenici i nastavnici svih škola pružili su svoj izuzetan maksimum i kroz sve aktivnosti pokazali izuzetnu angažovanost, ali i adekvatno znanje o nacionalnim manjinama koje su predstavljali tokom takmičenja. Na ovaj način nastoje doprinijeti jačanju svijesti o ispunjenju potreba pripadnika nacionalnih manjina u oblasti tradicije, kulture, istorije i jezika u okviru zajednica u kojima žive.

„Prvo takmičenje osnovnih škola opštine Prnjavor o poznavanju nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini“

„Iznenaden sam svime što su pokazali osnovci u Prnjavoru, koji su svojim trudom i zalaganjem doprinijeli da nije viđeno samo takmičenje već pravi festival o tradiciji i kulturi 17 nacionalnih manjina. Mi smo za ovaj projekat dali grant za pet opština/gradova – Prnjavor, Prijedor, Tuzlu, Brčko i Sarajevo. Ovo što smo vidjeli u Prnjavoru je zaista kvalitetno pripremljeno i odrađeno“, rekao je šef kancelarije Savjeta Evrope u Sarajevu Drahoslav Štefanek.

„Evropska Unija promoviše nacionalne manjine, njeguje i podstiče univerzalnu inkluzivnost. Veliko mi je zadovoljstvo što vidim da su uključene škole u promociju kulture tolerancije“, rekao je Danluka Vanini, šef Sekcije operacija za socijalni razvoj, civilno društvo i prekograničnu saradnju Delegacije Evropske Unije u BiH.

„Zahvalnost Savjetu Evrope i Evropskoj Uniji koji su finansijski podržali ovu manifestaciju, Savezima nacionalnih manjina Republike Srpske i opštine Prnjavor, kao i školama na odličnoj organizaciji. Ovo je bila prilika da učenici, ali i svi mi koji smo pratili program takmičenja naučimo nešto novo iz običaja, kulture i tradicije nacionalnih manjina“, rekao je načelnik opštine Prnjavor Darko Tomaš.

„U Prnjavoru je dosada urađena najbolja prezentacija tokom koje su učenici pokazali izvanredan talenat i znanje. Krajem maja trebalo bi biti održano republičko takmičenje na kojem će učestvovati po tri najbolje ekipe iz Prnjavora, Bijeljine i Prijedora“, naveo je predsjednik Saveza nacionalnih manjina Republike Srpske, Franjo Rover.

Prnjavor je sredina u kojoj živi 13 nacionalnih manjina, od ukupno 17 priznati u BiH, i ovo je bila izuzetna prilika da se kroz takmičenje dodatno radi na promociji svih nacionalnih manjina koje žive na području opštine Prnjavor, ali i u BiH. Mislimo da je Prnjavor još jednom opravdao svoj epitet „Mala Evropa“.

Manifestacija „Prvo takmičenje osnovnih škola opštine Prnjavor o poznavanju nacionalnih manjina u BiH“ izvedena je okvira projekta „Promocija edukativnih sadržaja o nacionalnim manjinama u osnovnoškolskom obrazovanju“. Projekat u vrijednosti od 10.000 evra finansiraju Evropska Unija i Savjet Evrope, uz učešće opštine Prnjavor u finansijskom i u organizacionom djelu. Opština Prnjavor, zajedno sa još četiri grada u Bosni i Hercegovini učestvuje u projektu „Jačanje nacionalnih manjina u BiH“, koji je dio programa EU i Savjeta Evrope „Horizontalna facilitacija za zapadni Balkan i Tursku“.

„Prvo takmičenje osnovnih škola opštine Prnjavor o poznavanju nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini“

„Prvo takmičenje osnovnih škola opštine Dnjaror o poznavanju nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini“

„Prvo takmičenje osnovnih škola opštine Zrnjavor o poznavanju nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini“

„Prvo takmičenje osnovnih škola opštine Prnjavor o poznavanju nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini“

Autori fotografija: Miroslav Hajek, Miroslav Kljajić, Aleksandar Bato Atić, Foto studio „Denis“, Ana Vojvodić, Ljubiša Šikarac i Tomislav Durtka.

Posebnu zahvalnost za ustupanje umjetničkih fotografija dugujemo Srđanu Dunđeroviću, fotografu iz Sarajeva.
Tekstove sakupio i obradio: Tomislav Durtka – Stručni saradnik za nacionalne manjine opštine Prnjavor

Tiraž: 700 primjeraka
Štampa i dizajn: GRAFID, Banja Luka
1. izdanje

OPŠTINA PRNJAVOR

Odjeljenje za lokalni ekonomski razvoj i društvene djelatnosti
Adresa: Svetog Save 10, 78430 Prnjavor
Telefon: +387 51 660-224
Faks: +387 51 663-740
E-mail: ler@prnjavor.ba
Web: www.opstinaprnjavor.net, www.investprnjavor.com

Prnjavor, mart 2019

malanaitale little evrcparoparceurope

Finansirano od strane EU i Savjeta Evrope

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Implementirano od strane:

OPŠTINA PRNJAČOR

Dokument je sačinjen koristeći sredstva zajedničkog programa između Evropske unije i Vijeća Evrope.
Stanovišta izražena u ovom dokumentu ni na koji način se ne mogu shvatiti kao mišljenja koja izražavaju zvanična mišljenja Evropske unije ili Vijeća Evrope.